dalmi riportok, csattanós fordulatokkal végződő anekdoták s hősi munkát dokumentáló írások kerültek egymás mellé. A húszas évek, bécsi emigrációjában írt klasszikus anekdotázó irodalmunk hagyományait követő, sőt ezek közé bátran besorolható elbeszélések, a nagy Sztálini Ötéves Tervek hősies munkájának emléketállító novella, továbbá a Honvédő Háború riportjai, valamint a felszabadulás utáni infláció s polgári demokrácia, ma már csak rossz emlékezetünkben élő figuráit éles gúnnyal rajzoló karcolatokig egy-egy reprezentatív darab adják a kötet anyagát. S jóllehet, a bevezetőben írt sorokból következne, — mégsem időrendben, születésük sorrendjében sorolta be írásait a szerző, — s így az író fejlődési útja nem tünhet, csak hosszas lapozgatás után a kötetet olvasó szemébe.

Az itt közzétett írások közül több jelent már meg frontújságban, tábori folyóiratok s röplapok hasábjain. Nem egy először ukrán vagy orosz nyelven. Ezek az írások műfaj szempontjából is igen figyelemreméltók. E műfajnak ugyanis, mely mind a regény, vers és novellához közelálló formájában ismeretes, — Majakovszkij vetette meg alapját a nagy Októberi Szocialista Forradalom idején. A Honvédő Háború éveiben Goncsár, Ilja Ehrenburg, Tyihonov, Soloehov és még sok más szovjet író kezében ismét fegyver volt e műfaj; harci fegyver. Irodalmi igényű és irodalmi értékű riportok, karcolatok ezek, melyek frontújságok, röplapok, tábori folyóiratok hasábjairól, — a művészet legnagyszerűbb fegyvereivel harcieszközként szerepelnek az igaz ügyért vívott harcban. Nem egy-egy nagy alkotó író munkásságának irodalmi „melléktermékei", mint azt nálunk is sokan szerették volna elhitetni, — hanem rövid terjedelmük ellenére, nagyon is döntő jelentőségű, magasértékű remekművek.

Illés Béla e műfajnak kitünő tollú mestere irodalmunkban. Az itt közölt ily novellák, írások — legkitűnőbb darabjai e műfajnak irodalmunkban.

A kötetben szereplő legutolsó elbeszélés, mely ugyancsak frontújságban jelent meg elsőízben — Guszev őrnagy hősi alakját mutatja be. Népünk a 48-as forradalmak orosz nagyjait is magáénak érzi, miként Guszev őrnagy is is sajátjának tekintette életében a magyar nép harcát. Mi sem bizonvítja ezt jobban, mint hogy a legutóbbi évek során már több magyar író műveiben jelent meg Guszev őrnagy impozáns, nagyszerű alakja.

A kötet mindvégig kitűnő és tanúságos olvasmány. Nagyon kár azonban, hogy a szerző kiválogatása folytán csak egy oly írás került publikálásra, mely a hős bolsevik jövőbemutató alakját kísérli megrajzolni, „A derűlátás hatalma" c. novellában szereplő falusi pártszervezet asszony-funkcionáriusának alakja csupán vázlatos, karcolatjellegű megrajzolás. Némileg mellék, mintsem főszereplő.

Egyszóval: az „ötéves terv első évének utolsó negyedében" megjelenő válogatott elbeszélések között, az író bevezetőjében tett ígéretéhez híven, a fordulat éve utáni novelláiból is szerettünk volna olvasni néhányat, hiszen így a szerző csupán a multban megjelent, írói fejlődésének egyes stációját dokumentálta az olvasók tábora számára.

CSÁSZTVAI ISTVÁN

ÁGNES SMEDLEY: A HOSSZÚ MENETELÉS HADSEREGE. (Szikra.)

Agnes Smedley a harmincas évek közepén írta „A hosszú menetelés hadseregé"-t. A Frankfurter Zeitung tudósítójaként került Kínába s ezekben az időkben ő volt talán az egyetlen nyugati író, akinek megbízható hírei voltak a kínai szovjet terület eseményeiről. Együtt menetel az újjászervezett kínai hadsereggel, átéli a szabadságáért harcoló elszánt nép minden vergődését, a kemény katonaélet viszontagságait, az esőben-sárban-fagyban, meleg étel, ruha nélküli harc szinte emberfeletti szenvedéseit — ezek voltak azok az élmények, melyek alapján az írónő megírta művét.

„Ez a könyv megtörtént eseményeket tartalmaz . . ." — írja a mű bevezetőjében. „. . . szereplői Kína vezető személyiségeit. A könyv tárgya a Kínai Vörös Hadsereg."

Ha az ember izgalmas történetet, fordulatos cselekményt vár a könyvtől, csalódni fog. A írónőnek nem állott szándékában regényt írni, célja az volt, hogy hűen, a valóságnak megfelelően írja meg a kínai eseményeket, melyekről annyi rémmesét, aljas hazugságot tárt az olvasó elé a megfizetett imperialista sajtó. Célja volt, hogy leleplezze Csang Kai-Sek és a hozzá hasonló szövetvetségeseinek rágalmait s egyben megmutassa, miért fogott fegyvert a kínai nép, miért harcol a Vörös Hadsereg.

Kimondhatatlan szenvedések parázslanak elő az egyszerű mondatok mögül, mikor Smedley a nép régi életéről ír. Ahogy elmondja, az ópiummal kereskedő, ágyasokat tartó földesurak, a nagykereskedők és mesébeillő gazdagsággal a nép nyomorúságos, céltalan sorsát, azonnal megértjük, — és bizonyára pillanatok alatt megértette az akkori becsületesen gondolkodó nyugati olvasó is, — miért fogtak fegyvert a kínai munkások és parasztok milliói.

Az írónő a biztosszemű újságíró hangján, riportszerű részletekben mondja el, hogyan lett az eleinte szervezetlenül hadakozó felkelőcsapatokból egységes hadsereg, mely nemcsak lelkesedésben, de elszántságban és fegyelmezettségben is felülmúlta az ellene pénzért harcoló zsoldosokat. Ez a Csu Te és Mao Ce-Tung vezette hadsereg volt az, mely az ellenségtől zsákmányolt fegyverekkel verte vissza a Kuomintang-

banditák támadásait. Hiába volt minden erőfeszítés, hatalmas külföldi pénzkölcsönök, a kínai nép mindent elsöprő, hatalmas aradatát, mely a szabadságért, a jogokért és emberi életért szállt sikra, nem tudták megállítani: 1931 december 11-én megszületett a Kínai Szovjet Köztársaság Kína középső részén.

Azóta idestova hús év telt el, míg a kínai nép megérhette, hogy egész Kína felszabadulj.on és mint demokratikus köztársaság építhesse tovább boldog jövőjét, Mao Ce-Tung elvtárs vezetésével a nagy Szovjetunió oldalán.

Ma Agnes Smedley könyve különös jelentőséggel bír. Figyelmeztetés az amerikai agresszorok számára, akik újra vérbe akarják borítani a világot, el akarják venni a hős kóreai nép szabadságát s a többi népekét. De a „hosszú menetelés hadserege" harcra készen áll: a kínai önkéntesek éppen Koreában bizonyították be, hogy ha kell, készek fegyverrel is megvédeni szabadságukat...

Kína történetében a vörös szín mindig az új élet hírnöke volt — írja Smedley: Hirdette az új holdévet, fiú születését, menyegzőt. 1930-ban a forradalom zászlója volt, ma pedig hirdeti az építés lendületét, az új ember kialakulását.

A fordítás Gábor Jozefa munkája.

PAPP ZOLTÁN

NYIKOLSZKIJ ÉS JAKOVLEV: HOGYAN TANULTAK MEG AZ EMBEREK BESZÉLNI? (Természettudományos Kiskönyvtár, Szikra.)

Nyikolszkij és Jakovlev szovjet professzorok munkája a marxizmus-leninizmus módszertani alapjain épül és kellő komolysággal és tökéletességgel tárja fel az emberi beszéd legrégibb történetét. A nyelv lényegét magyarázva a szerzők kiemelik azt, hogy Lenin tanításával felvértezve döntötték meg a Szovjetunió népei a cári uralmat; **Sztálin szavain** lelkesülve űzték ki a szovjet népek a haza földjéről a fasiszta német rablókat: ekkora a beszéd és szó ereje. A nyelv a gondolattól nem választható el, hiszen az ember gondolatát szavakkal fejezi ki. Marx és Engels szerint „a gondolat közvetlen működése a nyelv". Engels szerint a nyelv a társadalmi munkamegosztás eredménye. Lenin szerint a társadalmi érintkezés legfontosabb eszköze. Sztálin szerint „a nyelv a fejlődés és harc eszköze". A nyelv eredetére vonatkozólag ismerteti a két kutató a Biblia, Lucretius, Noiret, Paget, Thorndike és Marr elméleteit. Az igazságra helyesen Darwin világhírű elmélete mutatott rá, amely szerint az emberi nem az állatok világából származik.

Az állatnak nincs nyelve abban az értelemben, amelyben az embernek van. Azonban némelyik állatnak és különösen az emberszabású majomnak minden adottsága megvan arra, hogy a munkára, szerszámok készítésére és használatára és ezen az alapon a társadalom fejlesztésére való áttérés esetén megszóljon. Az emberi őstársadalom több mint félmillió évvel ezelőtt alakult ki és sokkal tovább tartott, mint az összes azután következő társadalmi formák együttvéve. Engelsnek „A természet dialektikája" c. munkája tanítása szerint néhány százezer év folyamán a primitív emberhordák, ámbár rendkívül lassan, de mégis megváltoztak. Bizonyos, hogy többszázezer év a Föld történetében nem több, mint az emberi életben egy pillanat. Engels idézi W. Thomsont, aki kiszámította, hogy százmillió évnél nem sokkal több telhetett el, mióta a Föld annyira lehűlt, hogy növények és állatok élhettek rajta. Többszázezer év telt el, míg a fákon mászkáló majomcsordából emberek társadalma lett. De végre ez is megvolt. A majomembert felváltották az ősemberek. Az ősemberek már nagy állatokra vadásztak. Ahogy a munka egyre bonyolultabbá vált, fokozatosan az ember gondolata és beszéde is tökéletesedett. A majom fejletlen garata lassan, de szakadatlanul átalakult a fokozatosan erősödő modulációk útján és a száj a beszédszervek működtetése útján fokozatosan megtanulta az egyik tagolt hangot a másik után kiejteni. A szófogalom, mondat és a nyelvtani rendszer is a társadalom differenciációjának eredménye. Biztos, hogy a vadság középső fokát képviselő népek már tagolt beszéddel rendelkeztek. Egyedül az ember volt képes arra, hogy az állati őseitől örökölt „készséget" igazi gondolattá és nyelvvé alakítsa. Az igazi munka a szerszámkészítéssel kezdődik, ami az ember jellemzője. A beszédben megtestesült gondolat csak emberi társadalomban jöhet létre — a beszéd és gondolat dialektikus egységének Lenin Empiriokriticizmusában lefektetett marxista elve szerint.

Nyikolszkij és Jakovlev munkájának azok a részei, melyek a „majmok nyelvének" hangjaival és hangtanával, az egyes hangok, hangkomplexusok és összetett hangok „jelentésével", általában az állatok hangképző szerveinek működtetésével, az embertől független és emberi környezetben megmutatkozó és kimutatható tevékenységeivel foglalkoznak: mindmegannyi fegyvere a tudománynak a klerikális reakciónak a nyelv eredetével foglalkozó tudománytalan magyarázati kísérleteivel szemben, melyek a nyelv eredetét, metafizikai ténvezőknek tulajdonítják. A nyelv eredetének a munkából és munkával történő marxista magyarázata a fasiszta indogermanisták tévtanait is lelepleszi. Az „ősnyelv" hipotézisét az úgynevezett indogermán nyelvek volt őshazájának Németországban való kereséséből kiindulva a német fasiszták széleskörűen alkalmazták